

Jméno: I. M.

Věk: 62 let

Jaká byla tvá angažovanost vůči režimu na konci 80. let?

Já jsem měl problémy s režimem už od mládí, ale to by byl dlouhý příběh. V 80. letech jsem se účastnil řady mimorežimních nebo protirežimních aktivit, jednak demonstrací, jednak jsem navštěvoval například filozofické přednášky v bytě Ladislava Hejdánka, některé z těchto přednášek byly i u nás doma, přijížděli různí zahraniční profesori a místní filozofové, kteří nesměli učit. Diskutovalo se o filozofii, posléze i o politice a jiných věcech. Měl jsem řadu přátel mezi takzvanými disidenty, sám jsem se za disidenta považoval, přátelé byli jak z okruhu politické opozice, jako je Charta 77, tak z undergroundu, opozice řekněme kulturní. V roce 88 vzniklo Hnutí za občanskou svobodu, které bylo vlastně prvním skutečně politickým programem, politickým hnutím zaměřeným proti komunistickému režimu, toho jsem se stal členem a později jsem se stal členem Celostátního koordinačního výboru tohoto hnutí. Měli jsme také s přáteli určitou skupinu v rámci tohoto hnutí. Na jaře 89 jsem podepsal Chartu. Já jsem samozřejmě Chartu znal od počátku, znal jsem řadu lidí, kteří byli signatáři, já jsem ji dřív nesignoval, protože jsem měl určité výhrady ke složení těch lidí. Připadalo mi, že je tam mnoho bývalých komunistů, kteří se zejména v 50. letech na tom režimu podíleli, a přišlo mi také, že Charta je příliš legální, příliš se pohybuje v zákonných mezích režimu, což si myslím ten režim nezasloužil. Na jaře 89 po takzvaném Palachově týdnu, po demonstracích a tvrdých zásazích proti nim a poté co zavřeli řadu dalších lidí, jsem usoudil, že tyto výhrady jsou v té chvíli podružné a že je dobře se k Chartě připojit. A tak jsem v bytě Dany Němcové oslavil narození tvé sestry Jesiky tím, že jsem připojil svůj podpis jako signatář pod Chartu 77.

Jaká byla tvá očekávání?

Nevím, jaká očekávání máš na mysli. V té době to bylo tak, že zejména v zahraničí, a to i v tehdejší Sovětském svazu, už probíhaly určité změny. Je pravda, že ty změny byly spíš tam než tady, v Česku toho příliš vidět nebylo, režim se naopak snažil přitahovat šrouby. Takže my jsme žádná velká očekávání neměli. Popravdě řečeno většina z nás vůbec nedoufala, že by se mohla někdy dožít skutečného pádu režimu. Doufali jsme, že se budeme moci podílet na nějakých pomalých změnách režimu a narušovat ho, jak to půjde, ale v úspěch jsme věřili pouze dlouhodobě, a to za horizont roku 2000.

Jak jsi vnímal změny v průběhu roku 89 v zahraničí?

Teď jsem to říkal; změny v zahraničí probíhaly už před rokem 89, částečné změny proběhly i u nás. Já jsem například někdy v roce 88 nebo dokonce už v roce 87 asi po deseti letech dostal zpátky pas. V roce 88 jsem dokonce navštívil Sovětský svaz. Jeli

jsem tam od firmy, tenkrát jsem pracoval v podniku META. Odtamtud jsem se vrátil a byl jsem docela zděšen, protože například v Moskvě na Arbatu panovala svobodná atmosféra, veteráni z Afghánistánu tam hráli protiválečné písně a tak. Všude zněla západní muzika, oni objevili tenkrát Beatles apod. Z atmosféry bylo znát, že se něco děje, že je tam vlastně svobodněji než tady. Člověk se tam cítil svobodněji, než když se vrátil zpátky, kde mu přišlo, že režim je tuhý a nic se nehýbe. Samozřejmě, že později změny přišly. Když jsem byl v říjnu 89 v ruzyňské věznici za pobuřování, dostal jsem se k Rudému právu a četl jsem o věcech, které se děly třeba v Německu, už jsem jaksi z těchto změn vyvozoval, že trest, který mi slibovali, si neosedím.

Co jsi prožíval ve svém osobním životě v roce 89?

V roce 89 jsem pracoval v podniku META jako programátor nebo vlastně šéf analytiků a programátorů střediska aplikovaného softwaru. Pracoval jsem zároveň na počítačích na ČVUT, což byl náš kooperační partner, a řídil jsem asi padesát lidí. V roce 88 jsem se potřetí v životě oženil, vzal jsem si tvoji maminku, na jaře 89 se nám narodila Jesička a ta potom, to bylo v dubnu, když jsem, jak jsem říkal, podepsal Chartu, onemocněla. Říkali nám, že zemře. Maminka s ní byla v nemocnici a oni chtěli, abychom ji tam nechali. My jsme to tehdy odmítli a vzali si ji domů. Takže situace nebyla lehká, maminka byla často s Jesičkou v nemocnici, já byl doma s klukama, s Jakubem a Honzou, kterým bylo devět a deset, a do toho jsem chodil do práce, navíc disidentské aktivity, takže nebylo to jednoduché, ale dalo se to zvládnout a zase to rychle ubíhalo.

Jak jsi vnímal opoziční demonstrace během roku 89? Angažoval ses v nich nějakým způsobem?

Já jsem se protikomunistických a protirežimních demonstrací účastnil vlastně už někdy od 60. let skoro všech, které proběhly. Samozřejmě některé byly klidnější, v některých se jenom rozhánělo a zatýkalo pár lidí, někde to bylo horší, zmlátili spoustu lidí a zatýkalo se masově. To byly třeba demonstrace jako v srpnu 1969, rok po okupaci, a samozřejmě i demonstrace v roce 68 proti ruské okupaci. Jedna z takových demonstrací, která byla velmi brutálně rozehnána, byla demonstrace v roce 89 v lednu v takzvaném Palachově týdnu, kdy poté co demonstrace probíhaly už několik dní a ve středu to vypadalo, že to ponechávají celkem v klidu, tak ve čtvrtek na tu demonstraci nastoupili a rozehnali ji pendreký. Tam jsem tenkrát byl s tvojí maminkou, která byla už ve značném stupni těhotenství, asi v šestém nebo sedmém měsíci. Naštěstí, protože jsem měl zkušenosti z demonstrací, se nám nějak povedlo odejít těsně před zákrokem. Je pravda, že tam byli někteří policajti, kteří mě znali, i ti estébáci. Asi dva z nich, zřejmě protože věděli, k čemu dojde, a viděli, že Alena je v jiném stavu, mi říkali, že máme odejít. Jakoby přátelsky nás vyzývali k odchodu, což si člověk nikdy nemohl být jist, co tím vlastně myslí. Takže já jsem se těch demonstrací účastnil, považoval jsem je za důležité. Jak jsem říkal, že jsem se stal členem celostátního koordinačního výboru Hnutí za občanskou svobodu, tak to bylo poté, co jsem byl vyslán naší skupinou Hnutí za občanskou svobodu na koordinační

výbor s kritikou, která zněla v tom smyslu, že by se v ní Hnutí za občanskou svobodu mělo více angažovat v demonstracích, protože jsme si mysleli, aby tam někdo z těchto lidí stál s nějakým programem a hovořil. Přišli jsme tam s tím, že jsme ochotni taková prohlášení na demonstracích přečíst, vystoupit s nimi atd., a následně jsem byl po téhle kritice do toho celostátního výboru vzat, takže jsem měl možnost se zúčastnit různých příprav dokumentů a prohlášení. V té době jsem absolvoval diskusi třeba u Martina Palouše doma. Martin Palouš byl tenkrát můj zástupce v práci. Tenkrát jsme diskutovali s Martinem, s Václavem Bendou a Kamilou Bendovou právě o tom, jaký může nastat vývoj v budoucnosti. Martin měl za to, že by disidenti a opoziční struktury měli k tomu přistupovat tak, že budou jednat u kulatého stolu, já jsem měl za to, že to nepůjde tak snadno, že s námi nikdo jednat nebude, dokud nevznikne něco, co by tím režimem hnulo, a to že můžou být jenom demonstrace. Čili jsem říkal, že ty demonstrace jsou zatím sice malé, ale neustále narůstají, a že jde o to, aby přerostly v jednu velkou tsunami, která režim smete, a pak teprve budou ochotni s námi jednat. V tom se mnou souhlasil Václav Benda a také se nakonec ukázalo, že vývoj tak skutečně vypadal.

Co nebo kdo pro tebe symbolizoval změnu?

Pro nás byli oporou například lidé ze Západu, kteří se angažovali, byli ochotni sem jezdit třeba jen na ty filozofické a jiné přednášky. Měli jsme pocit, že skutečnou oporou jsou britští konzervativci a samozřejmě také američtí republikáni. Dodnes si myslím, že lidé, jako byli prezident Reagan nebo Bush, měli největší zásluhu na pádu komunistického impéria. Takže toto byli lidé nebo struktury, do kterých jsme vkládali určitou naději. Doma to byli samozřejmě někteří disidenti. Když jsem byl v Hnutí za občanskou svobodu, jasně se ukazovalo, jak široké politicky a názorově různorodé je disidentské hnutí, ale byli tam i lidé, se kterými jsem si velmi dobře rozuměl, se kterými jsme se snažili tlačit dokumenty ostřejším směrem a doprava. To byl třeba Václav Benda nebo Pavel Bratinka. S nimi jsem spojoval naděje do budoucnosti.

Vnímali jste, že by probíhala nějaká aktivizace veřejnosti?

Ano, určitá aktivizace veřejnosti v roce 89 probíhala, to bylo vidět právě na demonstracích, kde se nejen třeba povolené demonstrace na Škroupově náměstí, ale i zakazovaných demonstrací v Palachově týdnu účastnilo stále více lidí, a potom to samozřejmě bylo vidět i na podzim roku 89, kdy počet lidí na demonstracích rychle narůstal, až jich na Letenské pláni bylo snad přes půl milionu, odhadovalo se v té době, že přes milion. Čili aktivizace tady byla. Vznikalo stále více různých disidentských skupin i mezi mladými lidmi, takže bylo cítit, že je něco ve vzduchu, že se něco děje, a bylo to cítit čím dál víc.

Jak fungovaly Lidové milice?

To by ses měla zeptat nějakého milicionáře. Já jsem nikdy milicionář nebyl. Lidové milice byly ozbrojená pěst komunistické strany a dělnické třídy, jak to oni říkali, pracujícího lidu. Byli to ozbrojení lidé, kteří měli samopaly, kulometry a granáty a

přisahali, že budou bránit komunismus, komunistickou stranu a socialistický režim i se zbraní v ruce, čili tito lidé byli velkým nebezpečím pro jakoukoliv aktivitu v budoucnosti. Dokonce v listopadu 89 v jednu chvíli poslali milicionáře z venkova do Prahy v autobusech a vzpomínám si, že jsme se byli podívat, jak to vypadá, když se chystají k útoku. Nebylo zřejmé, co jsou ochotni nebo schopni udělat, oni by pravděpodobně splnili jakýkoliv rozkaz. Naštěstí byli zase odvoláni zpět, takže žádný masakr nenastal. Jinak Lidové milice se třeba aktivně účastnily potlačování demonstrací v srpnu 69. Pamatuji si, jak jsme šli na Václavské náměstí a cestou nám milicionáři v uniformách vyhrožovali. Jeden si poklepával na samopal a sliboval, že dnes budou lítat včeličky apod.

Formovalo něco tvůj postoj během listopadové revoluce? Jaký byl?

Můj postoj formovalo asi to, co jsem teď říkal. Já jsem byl v rozporu s režimem od mládí už proto, že stíhali jakoukoli činnost nebo jakoukoli aktivitu, která nebyla posvěcena režimem a nebyla jím hlídána – takže třeba proto, že jsem se účastnil rockových a bigbeatových koncertů, poslechů různých nepovolených zpěváků, písničkářů, jezdil jsem na trampy nebo jsem nosil dlouhé vlasy. Dlouhé vlasy stříhali, na trampech nás zatýkali, posílali nás zpátky z nádraží, že máme jít radši na Prvního máje na demonstraci, a podobné věci. Takže já jsem k tomu režimu měl odstup už od útlého mládí, později jsem se angažoval proti okupaci v roce 68, za to jsem byl při prověrkách vyhozen z práce, protože jsem s okupací nesouhlasil, a pak jsem nemohl sehnat práci a řadu let jsem pracoval pouze manuálně jako pomocný dělník. Ke konci jsem o té angažovanosti už mluvil, byl jsem signatářem Charty 77 a členem HOSu. Na podzim 14. října 89 jsem byl zatčen poté, co jsem odcházel ze schůzky koordinačního výboru. Při prohlídce zjistili, že mám v tašce dvaadvacet kusů manifestu Demokracii pro všechny, takže jsem byl zadržen StB a poté, co v noci chytili další kolegy z HOSu, kteří se snažili manifesty vylepit, protože bylo první výročí založení Hnutí za občanskou svobodu, tak jsme dva, kteří jsme byli členy koordinačního výboru, byli vzati do vazby, kde nás obvinili z pobuřování. Ve vazbě jsem byl až do 17. listopadu, kdy mě pustili v odpoledních hodinách pravděpodobně v domnění, že mě znovu zatknou nebo zmlátí na Národní třídě, ale to se jim nepovedlo, protože já jsem o té demonstraci nevěděl. Když jsme se dovolali Rudovi Battěkovi, řekl nám, že byl na demonstraci na Vyšehradě, která skončila. Čili my jsme netušili, že ta demonstrace pokračuje a že dopadne, jak dopadne, takže jsme jeli ke mně domů, kam přijel Ruda Battěk, kam pak volali také ze Svobodné Evropy, a postupně jsem se dozvídal, co se vlastně na Národní třídě stalo. Takže to bylo 17. a hned 18. se znovu konal celostátní koordinační výbor, kde už jsme se připojovali k vyhlášení generální stávkou. A 19. jsem se účastnil v Činoherním klubu založení Občanského fóra.

Komu jsi v té době věřil, kdo ti připadal nejdůvěryhodnější?

Už jsem to říkal, z lidí tady to byli disidenti jako Pavel Bratinka, Václav Benda, byl to i Václav Havel. Měl jsem tam řadu přátel, které bych mohl jmenovat, těm jsem věřil

samozřejmě nejvíce, protože třeba v Hnutí za občanskou svobodu, pokud vím, nebyl ani jeden agent.

Jaká změna se ti zdála nejlepší a naplnila revoluce tvá očekávání, nebo si doufal v něco jiného?

Je těžké vybrat, co bylo nejlepší z toho, co se stalo po zvratu. Já myslím, že nejdůležitější a v čem jsme se hodně angažovali, byl návrat k normální společnosti, tedy k normálnímu systému fungování hospodářství, zajištění naší bezpečnosti (jednak odchod ruských vojsk), ale i zajištění bezpečnosti tehdejší Československé, poté České republiky vstupem do NATO. V tom jsme se jako ODA, kterou jsme založili krátce po převratu, velmi angažovali a snažili jsme se o návrat do Evropy, čili o vstup do Evropské unie. Toto jsou asi věci, které byly nejdůležitější, jinak je samozřejmě mnoho dalších věcí jako třeba svoboda cestování. A vůbec možnosti, které máte vy a které jsme my neměli, protože režim zakazoval vlastně cokoli, co jím nebylo hlídáno a diktováno.

Máš pocit, že mladí lidé, kteří nezažili nebo byli dětmi za minulého režimu, jsou lhostejní k této době a věcem kolem ní?

Já si to tak úplně nemyslím. Pokud to tak částečně je, je to samozřejmě i chyba mé generace a těch okolo, kteří ten režim poznali. Ale mně se zdá, že se v tom udělalo poměrně dost. Mladí lidé, ukázalo se to myslím i v letošních volbách, jsou ochotni se angažovat a dokážou přemýšlet, jsou rozumní a nenaběhnou socialistickým a komunistickým slibům. To je asi dobře. Myslím si to i proto, že znám řadu mladých historiků, kteří se té době poměrně intenzivně a odpovědně věnují, takže si nemyslím, že by se mladí tou dobou nezabývali. Myslím si, že je dobře, když se tím mladí zabývají, protože je dobře, aby věděli o té době co nejvíc, o tom jaká byla, aby si ji nebo podobnou dobu nemuseli nikdy zopakovat.